



VELÉNY

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK



1. Bevezetés	3
2. Bemutató	5
<i>A megye története</i>	
3. Örökségünk	8
<i>A településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők</i>	
4. Építészeti útmutató, ajánlások	11
<i>Telepítés</i>	
<i>Tetőhajlásszög</i>	
<i>Magasság</i>	
<i>Tetőforma</i>	
<i>Terepalakítás</i>	
<i>Színek</i>	
<i>Kerítések</i>	
<i>Kertek</i>	
<i>Erkélyek, tornácok</i>	
<i>Ajtók, ablakok</i>	
<i>Homlokzatképzésre</i>	
<i>Részletek</i>	
5. Mai példák	27
6. Utcák, terek	28
7. Hirdetések, reklámtáblák	30
8. Impresszum	31

BEVEZETÉS

A helység településképi arculati kézikönyve a település természeti és épített értékeit hivatott bemutatni. Célunk a kézikönyv elkészítésével, hogy mind az itt lakóknak mind pedig azoknak, akik abban gondolkodnak, hogy a jövőben ideköltöznek, megmutassuk azokat az épületeket, kerítéseket, kerteket stb., amiket mi jó, a település arculati képébe illeszkedő és követendő példának gondolunk.

Szeretnénk, ha a kézikönyv elősegítené a tudatos építési, építkezési formák megismerését és alkalmazását.



A környezetünk, utcaképünk, településképünk esztétikája nem emblemikus épületekkel érhető el, hanem rendezett, egymáshoz hangulatban, színben, homlokzatban, tető kialakításban illeszkedő építményekkel. A szabályok közös kialakításával meghatározhatjuk, melyek azok az építészeti, környezeti és kulturális értékek, amelyek követendők a településen. A településen a térség népi építészetének, a hagyományos épületek bájának, egyedi karakterének megőrzése, újraélesztése nem a múltba, hanem a jövőbe is mutathat, kiegészülve az innovatív építészeti megoldásokkal. A dokumentum nem lezárt, hanem egy folyamatosan kiegészülő, szemléletformáló kiadvány.

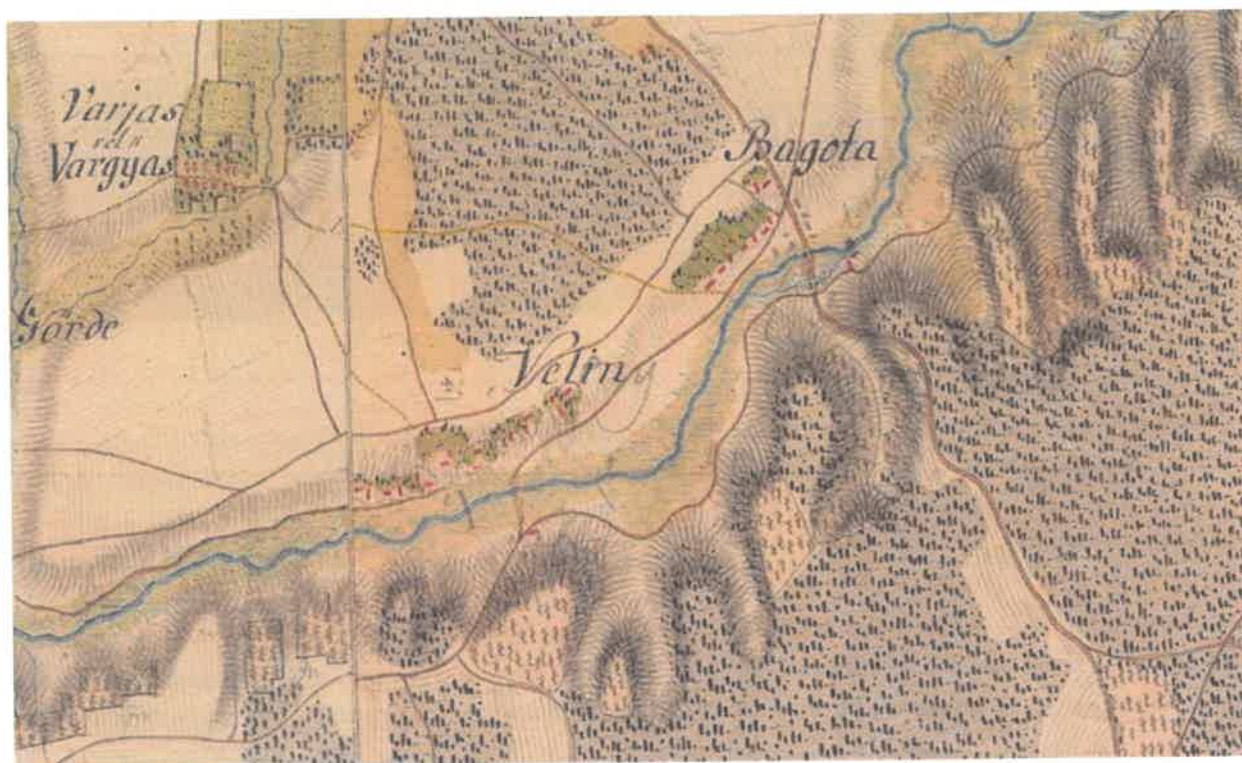
Reméljük, hogy elképzeléseink bemutatásával hozzájárulhatunk a település megfelelő és korszerű kialakításához.



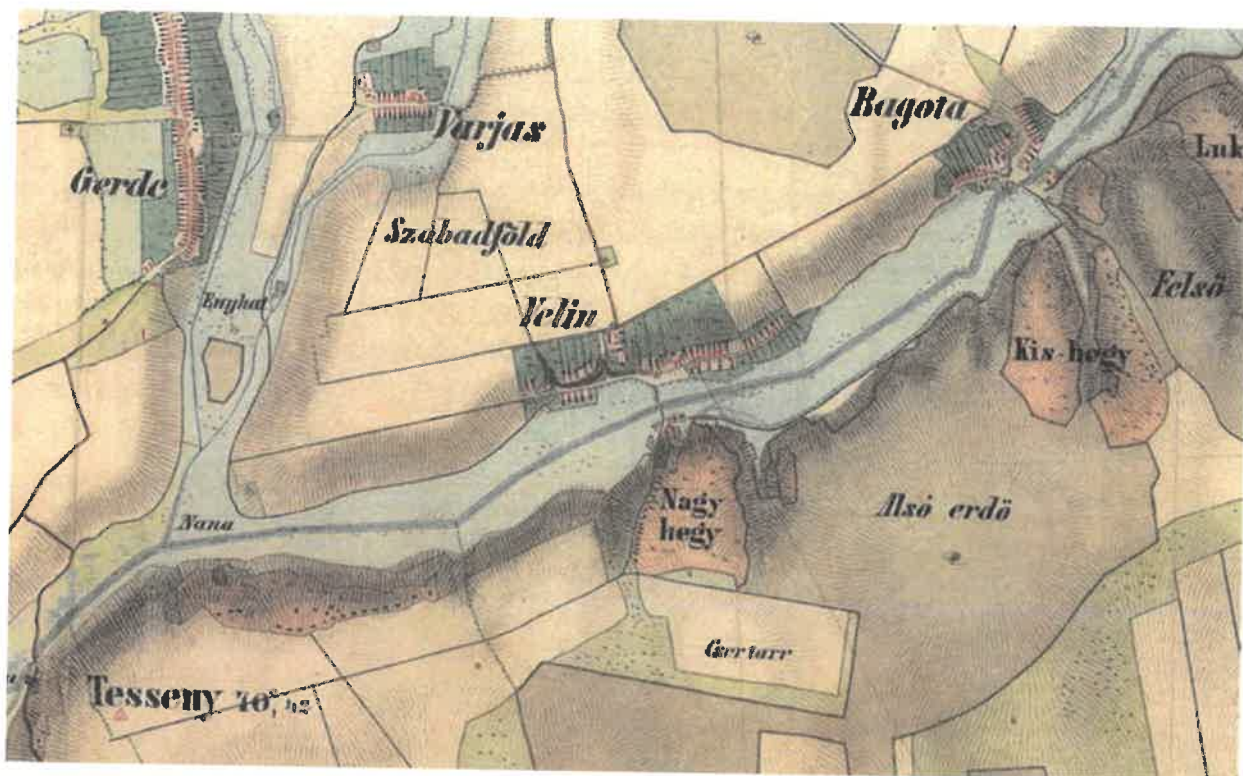
BEMUTATÁS

A település horvát nevei a következők: Valinje (szőkeiek elnevezése), Velinjevo (rétfalusiak elnevezése).

A község Pécsről 25 kilométerre, délnyugatra fekszik a Pécsi-víz völgyében. A 6-os számú főközlekedési úttól, Szabadszentkirályra leágazó bekötő út végén található zsáktelepülés. A domborzati viszonyok miatt külterületének csak a Szabadszentkirály felőli része alkalmas a hagyományos szántóföldi művelésre. A község másik oldalán elhelyezkedő dombokat jelentős kiterjedésű erdő- és szőlőterületek borítják. A völgyben két utca húzódik végig, amelyeket fésűs beépítés jellemez. A portalanított (burkolt) utak aránya 80 százalék. A vezetékes ivóvíz kiépítésére 1992-ben került sor. Az országos távhívó hálózatba bekapcsolt település 1996 végén vált az előfizetők részére elérhetővé.



1.térkép: Az első katonai felmérés (1763-1787)



2. térkép: A Második Katonai Felmérést ábrázolja

A Pécsi-víz árterének ezen a peremén a honfoglalás idején magyarok telepedtek le. A Koppány vezért megverő német Vencellin és nemzetsége kapja ezt a területet. A Velény községnév is valószínűleg erre a személynévre vezethető vissza. Első írásos említése 1262-ben Velin, Welen határleírásában szerepel. 1736-tól a pécsi egyházmegye káptalani uradalma.

A tanácsrendszer idején közös tanácsot hoztak létre, s ez a társulás ma körjegyzőségi formában működik tovább. Az 1990-es választások után önálló önkormányzatot hoztak létre, de a szorosan vett kapcsolat ezen túl is fennmaradt. Szabadszentkirály, Gerde, Velénv, Pécsbagota községek közös fenntartóként működtetik a szabadszentkirályi óvodát



ÖRÖKSÉGÜNK

3

A megye gazdag történelmi múltjának köszönhetően jelentős építészeti és kulturális értékekkel, hagyományokkal bír. Baranya megye építészeti örökségére jellemző, hogy falvainak többsége csupán néhány utcával rendelkező település volt. A változatos domborzati viszonyok nagyban befolyásolták a települések kialakulását, a megye építészetét.

Jellemző az aprófalvak magas aránya és sok zsáktelepülés található a megyében.

Az aprófalvak nagy száma miatt, még falvaik jelentős részében a településszerkezet még idézi az évszázados szokásrendet. A templomok, vallási épületek szinte minden településen megtalálhatók. A kúriák, kastélyok



A falvak településszerkezetét ezeréves fejlődés formálta, alakította. A XX. századra ésszerű okok miatt a keskeny, hosszú telekrendszer jött létre. A hosszanti telkek őrzik a megye legrégebben fennmaradt lakóházait. Velény, illetve Baranya megye népi építészetét is meghatározzák a jellemzően oldalhatárra épült parasztházak. A népies elemeket ötvöző épületek igen változatos formában épültek. Az adott településre jellemző tornáckialakítások, tetőformák adják meg a falvak egyediségét, a településkép meghatározói. A XIX. század végén és a XX. század elején a magyar parasztházak legnagyobb hányada földből épült. Évszázadok során a természetes anyagok voltak a meghatározók népi építészetünkben, melyet a megye kisebb falvaiban álló tájházak és fennmaradt

Törvényszerűnek mondható, hogy minél közelebb kerülünk a 20. század fordulójához, illetve a jelenhez, annál több előkészített, megmunkált, iparilag előállított anyag jelenik meg a falvak népi építészetében. A faragott kő, a vályog, a nyers tégl, illetve az égetett tégl, később a salaktégl, a tetőfedő cserép és pala felhasználási arányainak növekedése a népi építészetben összefüggött specializált iparok, foglalkozások és ipari létesítmények (mész-, tégláégető) elterjedésével.

Valaha a paraszti porta szerves részét képezték a gazdasági épületek, ólak, tárolók egyaránt. Az önellátó paraszti életforma lételemei voltak. A megyében is igen erőteljes szocialista kollektivizálás, a termelészövetkezetek megjelenése viszont igen hátrányosan érintette a gazdasági épületeket. Az addig önellátó parasztok bér munkássá váltak, így a melléképületek többnyire értelmüket veszítették. Az emberek a használaton kívüli építmények nagy részét elbontották, vagy idővel összedőltek. Ezért a napjainkban még ép paraszti porták igen nagy építészeti értékkel bírnak.

Baranya megye népi építészetére általánosan a nyeregtetős és csonka kontyvetős épületek jellemzők, melyek fehér homlokzati falakkal és sötét fa nyílászárókkal épültek, legtöbbször az utcára merőleges tengellyel pozícionált épültek, tornáccal kialakítottak és homlokzatai tükrözik a népi mesterek arányrendszerét.

Örökségi szempontból ugyan nem említhetők, ugyanakkor a megye településképet erősen formálták a szocialista



TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

Az ország tájféldrajzi beosztása szerint Baranya megye területén két nagytáj, a Dunántúli-dombság és az Alföld osztozik. Középtáji szinten a megye területének legnagyobb része a Mecsek és a Tolna-Baranyai dombvidék illetve a Dráva menti síkság része. Baranya megye területét összesen 15 kistáj érinti részben vagy teljes egészében. A természetes növényzet ma már csak nyomokban lelhető fel. A D-i síkvidéki területeken a szántók illetve rétek, legelők az uralkodók. A táj természetes növénytakarója a szubmediterrán lágyszárú fajokban gazdag tölgy-kőris-szil ligeterdő, a gyertyános kocsányos tölgyesek, és főként a Dráva hullámterén a fűzligetek is fellelhetők. A tatárjuharos lösztölgyes a Dél-Baranyai-dombság sajátos társulása. Baranya az ország természeti értékekben gazdagabb vidékei közé tartozik, annak ellenére, hogy az elmúlt évtizedek intenzív tájhasznosítási formáinak következtében számos táji és természeti érték semmisült meg, illetve szenvedett maradandó károsodásokat. A megye területén a természetvédelmi feladatokat az 1996-ban alapított Duna-Dráva Nemzeti Park látja el. A megyében jelenleg egy nemzeti park, 3 tájvédelmi körzet, 8 természetvédelmi terület és mintegy 50 helyi jelentőségű természetvédelmi terület található.

Helyi jelentőségű védett természeti területei között szerepelnek pl. a Bári-kastélypark, Pécsi páfrányfenyő, Sásdi



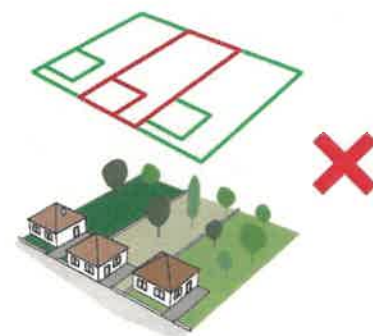
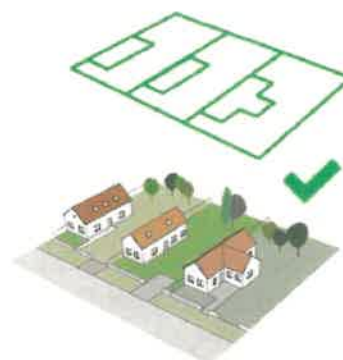
ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ, AJÁNLÁSOK

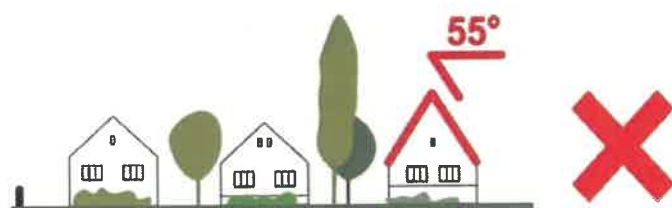
Ebben a fejezetben általános építészeti útmutatók és ajánlások olvashatóak, melyek érzékelteni kívánják, hogy melyek a javasolt kialakítási lehetőségek, valamint mely általános hibák kerülendőek új épületek építése esetén és meglévő házak felújítása során.

TELEPÍTÉS

A településre az oldalhatáron álló beépítés jellemző. Az épületek hossz tengelye nagyrészt az utcára merőleges, idokolatlanul elforgatni ettől a tengelytől nem javasolt.

A lakóházak többnyire előkertes beépítéssel kerültek kialakításra. Az utcában kialakult építési vonaltól nem javasolt hátrahúzni vagy előrébb húzni az újonnan épülő házakat. Új épület elhelyezésekor javasolt a szomszédos épületekhez igazodni, az egy vonalban álló házak alkotnak harmonikus utcaképet.





TETŐHAJLÁSSZÖG

A település területén a családi házak tetőhajlásszöge hasonló.

A meglévő épületek közé épülő új háznak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetükben lévők. A túl magas, illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek a település utcaképebe.



MAGASSÁG

Törekedni kell arra, hogy egy utcában hasonló magasságú épületek kerüljenek elhelyezésre.

A meglévő épületek közé ékelődő új háznak hasonló magassággal kell épülniük, mint a környezetükben lévők. A túl magas házak nem illeszkednek a falu utcaképebe. A tematikus ábrákon a településen javasolt épületmagasság illeszkedése látható.

TETŐFORMA

A településen lévő tetőformák igen változatosak főként nyereg-, konty-, ritkábban sáortetők.

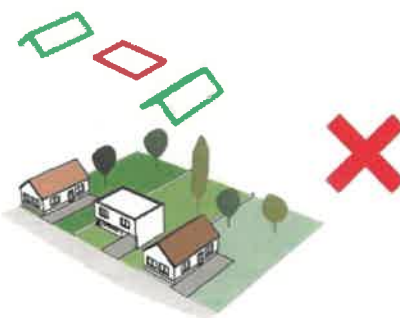
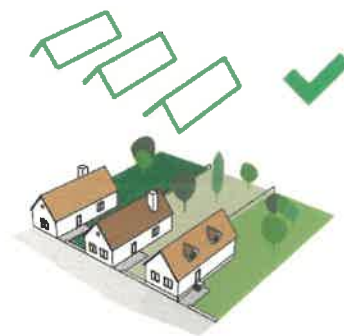
Új ház tervezésénél a szomszédok figyelembevételével kell illeszkedni a környezethez.

A nyeregtetős házakból álló utcaképbe nem kerülhet tördelt, összetett tetőformájú épület vagy lapostatós.

A hazai gyökerek nélküli, „mediterrán” stílusú házak tervezése kifejezetten nem ajánlott a településen.



A sematikus ábrákon példák láthatók a településképbe illeszkedő és nem passzoló tetőformájú épületekhez.

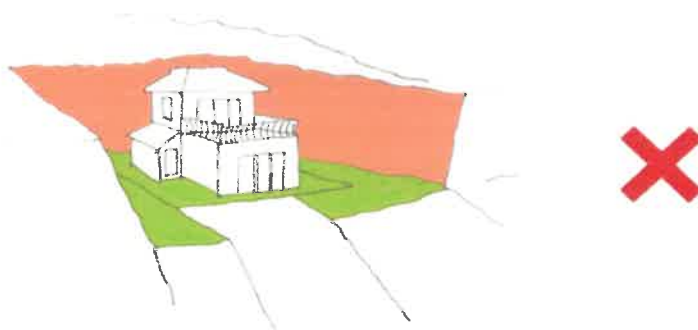


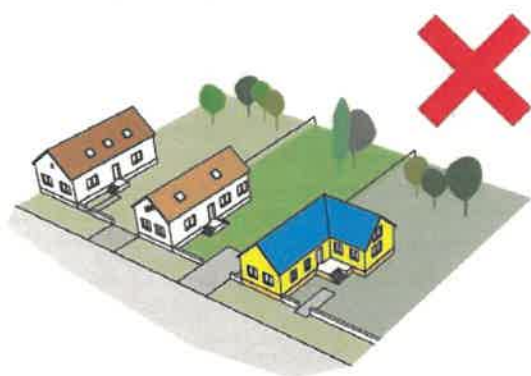
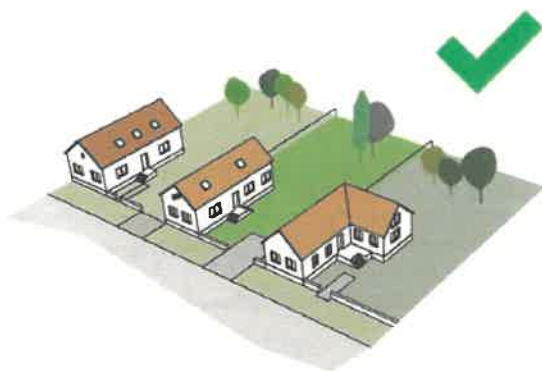
TEREPALAKÍTÁS

A község a domborzat szempontjából változatos.

Az épületek tervezésénél ügyelni kell a terepviszonyoknak megfelelő telepítésre.

Nem megfelelő, ha az épületet belevájni a terpbe vagy árkot képezni.





Példa megfelelő színhasználatra. Javasolt a világos pasztellszínek használata, sötét színű faablakokkal.

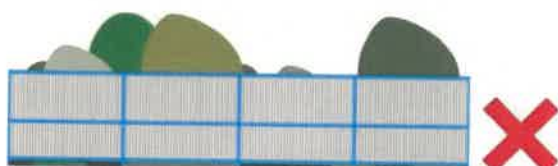
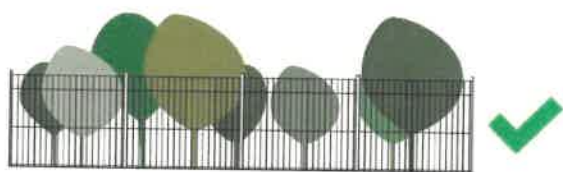


SZÍNEK

A településen a fehér, vagy világos „földszínek” a jellemzők. A természetes anyag és színhasználattal egységes településkép jön létre. Az eltérő, kirívó színű épületek nem illeszkednek a meglévő házakhoz, így kialakításuk kerülendő.

Nem elfogadhatóak a rikító fémlemezfedések vagy burkolatok sem.





KERÍTÉS

A településen az áttört kerítések a jellemzők. Általában fa-, vagy fém anyagú, a régebbiek lábazat és oszlop nélküli kialakításúak, később alacsony, tömör lábazattal, vakolt téglá oszlopokkal kialakított kerítések készültek.

A kezeletlen felületű beton elemes, tömör kerítés kerülendő.

A kerítések színhasználatánál törekedni kell a ház színével harmonizáló színek használatára, fakerítésnél a barna árnyalatai javasoltak.

Teljesen áttört drótfonatos kerítést utcafronton próbáljuk kerülni.

Ajánlott áttört kerítések vannak az itt szereplő képeken, melyek lábazattal vagy oszlopokkal is megvalósíthatók.



KERÍTÉSEK

A településen általában áttört fakerítéseket találunk, ezek vizuálisan kevésbé választják el az utcától az előkert területet, mint a tömör téglá, vagy sűrű lécezéssel kialakított fakerítés.

Amennyiben a fa-, vagy fémkerítés sötét színű (sötétbarna, sötétzöld), akkor kontrasztot képez az épülethomlokzat fehér színével, erősen áttört felülete miatt viszont az épületet nem takarja.



KERTEK

Településképi szempontból fontos, hogyan alakítjuk ki és gondozzuk zöldfelületeinket. A szabadabb utcaszerkezet, áttört kerítések következtében a zöldfelület szövetszerűbb kialakítású, a kerítésen belül kialakított előkertek részek együtt élnek az utcával. Egy-egy szépen megformált kertrészlet az egész utcaképet befolyásolja. A képek nem a településen készültek.



Pihenőkert, udvar

A településen hátsó kertben lévő területeket több évszázadon át megművelték, így biztosítva a helyben élők megélhetését. Ma is több helyen találunk gyümölcsöst, vagy konyhakertet. A XXI. században már vidéken is némileg átalakult az élet, az ember vágyik a pihenésre, melyet leggyakrabban saját kertjében kaphat meg. Ebben segíthet, ha a lakókörnyezetünket igényesen formáljuk. Egy szép pihenőkert a ház mögött, kerti tűzhellyel az életminőségünket javítja.





TORNÁCOK

A magyar népi építészet jellegzetes eleme az oszlopos tornác. A tornác az épülethez viszonyított elhelyezkedése tájegységenként, illetve a tulajdonos vagyoni helyzete függvényében is változó volt.

Néhol megfigyelhetző a tornác utca felől történő megnyitása. Az oldaltornác készült mellvéddel és mellvéd nélkül is. A tornác oszlopainak, mellvédjeinek anyaga többnyire vakolt téglá, de találunk faoszlopos megoldást is. Alább néhány példa látható a változatos tornáckialakításra.



ANYAGHASZNÁLAT

Javasolt tetőfedés a kerámia cserép.



Kerülendő a hullámpala és fémlemez fedés.



Kerülendő egy tetőn többféle cseréptípus elhelyezése.



AJTÓK, ABLAKOK, KAPUK

Ajtók, kapuk jó példák:

A településen az áttört kerítések javasoltak, ezek készülhetnek fából, illetve fémből egyaránt. Gondos kialakításuk fontos, mert ezek a szerkezetek biztosítják a kapcsolatot az utca és az udvar között.



Ablakok, ajtók jó példa:

Javasolt a megfelelő arányrendszerű faablakok beépítése, a hagyományos parasztházakon, osztott üvegezésű kivitelben. Az ablakokra zsalutábla, vagy zsalugáter kerüljön árnyékolónak, a műanyag redőnytakaró ablakok beépítése kerülendő.



JÁRDÁK, BURKOLATOK



A beton, aszfalt burkolat helyett javasolt természetes anyagú burkolatkialakítás. Anyaga lehet természetes kő, bazalt.



HOMLOKZATKÉPZÉS



A település épületeinek utcai homlokzatai változók, de jellemzően nyeregtetős kialakításúak, amik fő elemei a hosszanti elrendezésű sötét fa ablakok. Az oromfalak füstlyukakkal és néhol díszítő párkánnyal ellátottak. Minden esetben javasolt a hagyományos szín és formavilág lekövetése új épület építése és meglévő épület felújítása során.



RÉSZLETEK

Az építészeti részletek szép formálása a népi építészet jellegzetessége volt. A mai épületek formálásánál is fontos egy-egy kémény, zsalugáter, homlokzati részlet kimunkálása, úgy, hogy az az épület egészével összhangban legyen. Az épület mellett, az udvarban, utcán lévő tárgyak, építmények is hozzájárulnak az összkép egységéhez. Egy szépen megformált kerti kút, egy gondosan elkészített tornácrészlet is esztétikai értéket hordozhat.



MAI PÉLDÁK

5

Meglévő épület felújítása, a település karakterbe illeszkedően

Hagyományos parasztház felújításoknál törekedjünk arra, hogy az épület megőrizze az eredeti karakterét, stílusjegyeit. Az utcai homlokzaton lévő két kis, osztott faablakot ne cseréljük nagyobbra, ne helyezzünk elé külső tokos, műanyag redőnyt, betekintés elleni védelemnek inkább zsalutábla, vagy zsalugáter kialakítása javasolt.

Esetleges energiahatékonysági korszerűsítés esetén a fehér színű nyílászárók helyett, célszerű barnás árnyalatú fa szerkezetek beépítése.

A hagyományalapú fejlesztés ott kifejezetten ajánlott, ahol még a településképp őrzi egykori képét. A hagyományokat tisztelő felújítások szép példákat eredményezhetnek.



UTCÁK, TEREK

6

A település közterei rendezettnek mondhatók. A házak előkerttel csatlakoznak az utcához, ahol az út mellett szintén zöldfelület található.

A település gondozott előkertjei a településkép meghatározói.





Parkok, terek

A parkok, terek rendezettsége településképi szempontból meghatározó. Ezek rendben tartása, megővése közös feladatunk.



HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK, SAJÁTOS

A településközponti részeken a színes fényreklám helyett a hagyományos cégérek elhelyezése javasolt.



A színes, nagyméretű molinók, kerülendők.

A kép nem a településen készült.



A temetőben lévő régi kőkeresztek, gondozásra javasoltak.

A kép nem a településen készült.



IMPRESSZUM



VELÉNY KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Velény postai címe: 7951 Velény, Fő u. 62.

Telefon: +36 73/709-344

Polgármester: Hánik József

Főpítész: Farkas István

Főépítész e-mail címe: veleny@foepitesz.com

SZERKESZTETTE: Farkas István, Németh István, Mórucz László, Horváth Adrienne, Madarász Zsófia

SZÖVEG: Németh István, Mórucz László

FOTÓ: Farkas István, Németh István

ÁBRÁK: Lechner Nonprofit Kft.

GRAFIKAI TERVEZÉS: Németh István, Mórucz László

Budapest, 2017. december 12.

A kézikönyvben szereplő fotók nem kizárólag a településen készültek!

Az építészeti útmutató, a mai példák és a reklámhordozókkal kapcsolatos témakörökben szereplő javaslatok között, máshol készült fényképeket is beillesztettünk saját adatbázisunkból, hogy olyan mintákat tudjunk bemutatni, amely a település arculatát, karakterét pozitív irányba módosíthatja.

A kézikönyvben kerülendő példaként csatolt fényképek nem a településen szereplő részleteket mutatnak!

